

Akrabalara İyilik Etmek ve Akrabalık Bağını Gözetmek (Sıla-i Rahim)

Akrabalara iyilik etmek, amellerin en yücesi ve Allah'a yaklaştıran en büyük amellerden biridir; çünkü akrabada, hem İslam'ın hakkı hem de akrabalık hakkı bir arada bulunur; bu nedenle Kur'an-ı Kerim bu hakkı açıklamaya büyük önem vermiş ve akrabaya iyilik etmeyi, kulu Allahu Teala'ya yakınlaştıran amellerden kılmıştır. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **وَاعْبُدُوا اللَّهَ وَلَا تُشْرِكُوا بِهِ شَيْئًا وَبِالْوَالِدَيْنِ إِحْسَانًا وَبِذِي الْقُرْبَىٰ وَالْيَتَامَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْجَارِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَالْجَارِ الْجُنُبِ وَالصَّاحِبِ بِالْجَنبِ وَابْنِ السَّبِيلِ** “Allah’a kulluk edin ve O’na hiçbir şeyi ortak koşmayın. Ana-babanıza iyilikte bulunun. Akrabaya, yetimlere, yoksullara, yakın komşuya, uzak komşuya, yakın arkadaş’a, yolda kalmışlara, elinizin altında bulunan köle, cariyeye, hizmetçi ve işçilere iyilik yapın.” [Nisa-36] Ve Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **وَأْتِ ذَا الْقُرْبَىٰ حَقَّهُ وَالْمِسْكِينَ وَابْنَ السَّبِيلِ وَلَا تُبَذِّرْ تَبْذِيرًا** “Akrabaya, yoksula ve yolda kalmış yolcuya hakkını ver; fakat malını israf ederek saçıp savurma.” [İsra 26] Bu ayette, akrabanın hakkını yerine getirmeye; yani ona iyilik etmeye, yardım etmeye, hâlini hatırlarını sormaya ve imkân ölçüsünde ihtiyaçlarını karşılamaya yönelik açık bir emir bulunmaktadır.

Peygamberimiz Sallallahu Aleyhi ve Sellem, akraba ziyaretine teşvik etmiş, bunu imanın alametlerinden biri kılmış ve imanla ilişkilendirmiştir; zira şöyle buyurmuştur: **“Kim Allah'a ve ahiret gününe iman ediyorsa, akrabalık bağını (sıla-i rahmi) gözetin.”** [Buhari ve Müslim rivayet etti.] Akrabalık bağını gözetmek (sıla-i rahim) sadece iyiliğe iyilikle karşılık vermekle olmaz; aksine onun hakikati, soğukluk, ilgisizlik ve bağların koparılması durumunda ortaya çıkar. Zira Allah'ın Rasulü Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **لَيْسَ الْوَاصِلُ بِالْمُكَافِي، وَلَكِنَّ الْوَاصِلَ الَّذِي إِذَا قُطِعَتْ رَحْمَةُ وَصَلَهَا** “Akrabalık bağını gözetken kimse, (yapılan iyiliği karşılık vererek) mükafatlandıran kimse değildir. Ama asıl akrabalık bağını gözetken kişi, akrabalık bağı kopartıldığı halde kendisi onu gözetken kimsedir.” [Buhari rivayet etti.] Dolayısıyla bir mümin, akrabasının kendisine yaptığı kötülüğü akrabalık bağlarını koparmaya sebep kılmaz ve kabalığa kabalıkla karşılık vermez; bilakis arayı düzeltmeye çalışır, selam vermeye ilk kendisi başlar, kusurları hoş görür ve böylece karşılığını sadece Allahu Teala katından umar. Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem, akrabalık bağını gözetken kimseye rızkın bolluğunu ve ecelin uzatılmasını vaat ederek şöyle buyurmuştur: **مَنْ أَحَبَّ أَنْ يُبْسَطَ لَهُ فِي رِزْقِهِ، وَيُنْسَأَ لَهُ فِي أَثَرِهِ، فَلْيَصِلْ رَحْمَةً** “Kim; rızkının genişletilmesini, ecelinin uzatılmasını isterse akrabalık bağlarını gözetin.” [Buhari ve Müslim rivayet etti.]

Akrabalar arasında hatalar, yanlış anlamalar veya incitici durumlar yaşanabilir; ancak mümin kimse, affetmek ve hoş görmekle, geçici bir hatayı daimi bir husumete ya da uzun süreli bir kopukluğa bir sebep kılmamakla emrolunmuştur. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **وَلَا يَأْتَلِ أُولُو الْفَضْلِ مِنْكُمْ وَالسَّعَةِ أَنْ يُؤْتُوا أُولِي الْقُرْبَىٰ وَالْمَسَاكِينِ وَالْمُهَاجِرِينَ فِي سَبِيلِ اللَّهِ وَلْيَعْفُوا وَلْيَصْفَحُوا أَلَا تُحِبُّونَ أَنْ يَغْفِرَ اللَّهُ لَكُمْ** “İçinizden fazilet ve servet sahibi kimseler, bundan böyle akrabalarına, yoksullara ve Allah yolunda hicret edenlere mallarından bir şey

vermeyeceklerine dair yemin etmesinler. Affetsinler, hoş görsünler! Öyle ya, onları bağışlamanıza karşılık Allah'ın da sizi bağışlamasını istemez misiniz? [Nur 22] Bu ayet, Müslümanı, kötülüğe affetmekle karşılık vermeyi öğütlemekte ve Allah'ın bağışlamasını isteyen kimsenin O'nun kullarını bağışlaması gerektiğini hatırlatmaktadır. Zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **“İyilikle kötülük bir olmaz. Sen kötülüğü en güzel karşılıkla savmaya bak. O zaman göreceksin ki, aranızda düşmanlık bulunan kişi sanki candan, sınırsız bir dost oluvermiştir.”** [Fussilet 34] Akrabalara iyilik etmenin bir yolu da bir Müslümanın onların sözlerini en güzel şekilde yorumlaması, hatalarını takip etmemesi, kusurlarını yüzlerine vurmaması ve ayıplarını insanlar arasında yaymamasıdır. Şayet akraba bir nasihate ihtiyaç duyarsa, bu nasihat teşhir etmekten ve aşağılamaktan uzak bir şekilde, nezaketle ve gizlice yapılmalıdır. Zira Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Kim bir Müslümanın ayıbını örterse, Allah da onun dünya ve ahirette ayıbını örter.”** [Müslim rivayet etti.]

Akrabalara iyilik etmenin bir diğer yolu da öfke ve husumet anında öfkeyi bastırmaktır; nitekim akrabalarla ilişkilerde en çok ihtiyaç duyulan şey, öfke anında kendini kontrol etmektir; çünkü bir akraba, akrabasından başkasından görmediği şeyleri görebilir ve onunla yaşanan bir husumet çok daha acı verici ve etkisi çok daha uzun olabilir. Bu nedenle Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Pehlivan (güreş meydanlarında başkalarını) yenen değildir. Asıl pehlivan kırgınlık anında nefesine hakim olan kimsedir.”** [Buhari ve Müslim rivayet etti.] Dolayısıyla gerçek güç; sesi yükseltmekte, rakibe galip gelmekte veya kötülüğe misliyle karşılık vermekte değildir; aksine öfkeyi yutabilmekte, edebi muhafaza edebilmekte ve nefisler teskin olana dek karşılık vermeyi erteleyebilmektedir. İnsanın öfkeli anlarda tartışmaktan kaçınması, güzel sözler seçmesi ve geçici bir durumda kendi hırsını tatmin etmekten çok akrabalık bağlarını gözetmeyi hatırlaması hikmettendir.

Akrabalara iyilik etmenin şekilleri arasında, aralarındaki ihtiyaç sahiplerini arayıp sormak, fakir olana yardım etmek, hastaya destek olmak, darlığa düşenin yanında durmak ve imkanlar ölçüsünde maddi veya manevi yardımda bulunmak yer almaktadır. Zira Nebi Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Yoksula verilen sadaka bir sadaka, akrabaya verilen sadaka ise iki sadaka yerine geçer: Biri sadaka sevabı, öteki de akrabayı gözetme sevabıdır.”** [Dârimi rivayet etti.] Yani muhtaç olan akrabaya sadaka vermek, sadakanın sevabını ve akrabalık bağını gözetme sevabını bir araya getirir demektir. Ayrıca Sallallahu Aleyhi ve Sellem şöyle buyurmuştur: **“Müslüman Müslümanın kardeşidir. Ona zulmetmez, onu (düşmanına) teslim etmez. Kim, (mümin) kardeşinin bir ihtiyacını giderirse Allah da onun bir ihtiyacını giderir. Kim Müslümanı bir sıkıntıdan kurtarırsa, bu sebeple Allah da onu kıyamet günü sıkıntılarının birinden kurtarır. Kim bir Müslümanı(n kusurunu) örterse, Allah da Kıyamet günü**

onu(n kusurunu) örter.” [Buhari ve Müslim rivayet etti] Eğer genel olarak bir Müslümana yardım etmenin fazileti böyleyse, akrabaya yardım etmek daha öncelikli ve daha büyüktür; zira bu, sıkıntıyı gidermenin, akrabalık bağlarını gözetmenin ve aile fertleri arasındaki sevgi bağlarını güçlendirmenin arasını birleştirmektedir.

Buna karşılık İslam, akrabalık bağlarının koparılması konusunda uyarıda bulunmuştur; zira Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **فَهَلْ عَسَيْتُمْ إِنْ تَوَلَّيْتُمْ أَنْ تُفْسِدُوا فِي الْأَرْضِ وَتَقَطَّعُوا أَرْحَامَكُمْ * أُولَئِكَ الَّذِينَ لَعَنَهُمُ اللَّهُ فَأَصَمَّهُمْ وَأَعَمَّى أَبْصَارَهُمْ (Ey münafıklar) Demek fırsatını bulup iş başına geçecek olsanız, yeryüzünde bozgunculuk yapacak ve akrabalık bağlarını keseceksiniz, öyle mi? İşte onlar, Allah'ın rahmetinden büsbütün kovduğu, kulaklarını sağır ve gözlerini kör ettiği kimselerdir.”** [Muhammed 22-23] Ve Subhanehu şöyle buyurmuştur: **وَالَّذِينَ يَصِلُونَ مَا أَمَرَ اللَّهُ بِهِ أَنْ يُوصَلَ وَيَخْشَوْنَ رَبَّهُمْ وَيَخَافُونَ سُوءَ الْحِسَابِ * أُولَئِكَ لَهُمْ عُقْبَى الدَّارِ Onlar, Allah'ın korunup gözetilmesini emrettiği hususları gözetir, Rableri huzurunda derin bir saygıyla ürperir ve hesaplarının kötü çıkmasından korkarlar. Dünyanın sonunda güzel bir hayat işte böyle kimseleri beklemektedir.”** [Ra'd 21-22] Nitekim akrabayla bağı kesmek sırf ziyareti terk etmekten ibaret değildir; aksine terk etmek, yüz çevirmek, haklarını engellemek, sözle hakaret etmek, ayıplarını yaymak veya ihtiyacı olduğu anda akrabayı terk etmek şeklinde de gerçekleşebilir. Bağ ise ziyaret, iletişim, soru sormak veya hediye, yardım, güzel söz, dua ve benzeri şeylerle de kurulur.

Şunu da belirtmek gerekir ki, akrabalara iyilik etmek, zulme sessiz kalmak, saldırıyı kabul etmek ya da kötülük yapan kimsenin eziyetine devam etmesine imkan vermek anlamına gelmemektedir. Aksine iyilik hikmetle olandır; yani bir insan, küçük hataları affeder, kusurları örter, kibarca nasihat eder, haklarını korur ve zararı hikmet ve sağduyu gibi meşru yollarla defeder. Akrabalarla olan ilişkinin en güzel yönleri arasında; Müslümanın kendisiyle bağına koparanla bağına sürdürmesi, kendisine kötülük edenini affetmesi, yayılmasını istemediği şeyleri gizli tutması, ihtiyacı olana yardım etmesi, büyüklere merhamet kanatlarını girmesi, küçüklerle şefkatle yaklaşması, anne babanın ve fazilet sahiplerinin konumunu koruması yer almakta olup gayesi de nefsinin zaferi değil, yalnızca Allah'ın rızası olmalıdır.

Yukarıda belirtilen iyilik etme, affetme, kusurları örtme ve güzel muamelede bulunma sadece en yakın akrabalarla sınırlı değildir; aksine aynı şekilde akrabalık bağı bulunan diğer kişileri ve tüm hısımları da kapsamaktadır; zira akrabalık bağına gözetmek (sıla-i rahim), genel olarak tüm akrabalara iyilikte bulunmak anlamına gelmektedir. Nitekim Subhanehu şöyle buyurmuştur: **إِنَّ اللَّهَ يَأْمُرُ بِالْعَدْلِ وَالْإِحْسَانِ وَإِيتَاءِ ذِي الْقُرْبَىٰ وَيَنْهَىٰ عَنِ الْفَحْشَىٰ وَالْمُنْكَرِ وَالْفُسْخِ وَالْبَغْيِ * أُولَئِكَ سَيَرْحَمُهُ اللَّهُ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلِيمًا رَحِيمًا “Şüphesiz ki Allah adaletli davranmayı, iyilik yapmayı ve akrabayı görüp gözetmeyi emreder.”** [Nahl 90] Ve Allahu Teala şöyle buyurmuştur: **وَآتُوا اللَّهَ الَّذِي تَسَاءَلُونَ بِهِ وَالْأَرْحَامَ ۚ إِنَّ اللَّهَ كَانَ عَلَيْكُمْ رَقِيبًا “İsmi hürmetine birbirinizden dilekte bulunduğunuz o Allah'a saygısızlık etmekten ve akrabalık bağlarını koparmaktan sakının. Çünkü Allah sizin üzerinizde tam bir gözeticidir.”** [Nisa 1] Buna göre yukarıda zikredilen akrabalık bağına gözetme, iyilik etme, ihtiyaçları giderme, affetme, hataları örtme, kusurlara katlanma ve güzel söz söyleme gibi hususların tamamı, ister yakında ister uzakta ikamet etsinler, ister iyilik etsinler ister kusur işlesinler, akrabalık bağı

olanlar ile diğerk akrabalar için de geçerlidir; zira bir Müslüman, sırf Allah'ın rızasını gözeterek onlarla bağını gözetmeye özen gösterir ki böylece aile bağlarını muhafaza eder, akrabalık hakkını yerine getirir, sıla-i rahim ile akrabalara iyilik etmenin faziletine nail olur.

Sonuç olarak, akrabalık bağını gözetmek büyük bir itaattir; akrabalara iyilik etmek imandan bir parçadır; onların hatalarını bağışlamak ise Allah'ın affını kazanmanın ve sevginin devam etmesinin bir nedenidir. Bu yüzden her bir Müslüman, ailesi içinde hayırda bulunmak, kalpleri birleştirmek, hataları örtmek, zorluklarda yardım etmek için bir anahtar olmaya özen göstersin ve her zaman Allahu Teala'nın şu kavlini hatırlasın: **“Allah'ın sizi bağışlamasını istemez misiniz?”** [Nur 22]

Hizb-ut Tahrir Merkezi Medya Ofisi İçin Yazan

Bilal Muhacir – Pakistan